

Dilemma's & Breinbrekers - thema 5

Monitoren van ontwikkeling

Annemieke Weterings-Helmons en Angela Jansen-Zandbergen

H21

Dilemma 1

“

De betrokkenheid van de inspectie bij het onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen belemmert maatwerk.

BREINBREKER 1

Denksleutel: de *Purpose Key*

1. Signaleren

Bespreek in groepen van 4 personen de huidige rol van het inspectietoezicht op onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen.

- Hoe ervaren jullie het toezicht? Licht kort toe.
- Zet elk thema binnen het gesprek op een aparte rode post-it: kernpunt met bijbehorende ervaring.
- Verzamel de post-its van alle subgroepen op 1 flap.
- Elke subgroep bedenkt bij zoveel mogelijk kernpunten een verbeterwens. Deze verbeterwens wordt op een groene post-it genoteerd en onder de betreffende rode post-it geplakt.

2. Visiekaart ontwerpen

Elk team formuleert op een groot vel papier of een digitaal document zijn eigen visiekaart met:

- Een kernzin die de visie samenvat.
- Belangrijke pijlers van doelgericht praktisch inspectietoezicht.
- Acties die de inspectie kan ondernemen om jullie school te ondersteunen in jullie onderwijs aan (hoog)begaafde leerlingen.

3. Uitwisseling en verbetering

- De subteams presenteren hun visiekaarten en verzamelen feedback van collega's.
- Ze passen hun kaarten aan om tot een breder gedragen visie te komen.

4. Actiepunten formuleren

Elk subteam formuleert een concrete aanbeveling of een concreet actiepunt dat het subteam binnen de school kan bespreken met de inspectie.

BREINBREKER 2

Denksleutel: de *Brick Wall Key*

Werkvorm:

Teams identificeren obstakels én denken oplossingsgericht.

- Verdeel onderstaande belemmeringen over 4 subgroepen in je team:
 1. Angst voor afkeuring bij afwijking van standaardaanpak.
 2. Administratieve druk rond leerlingdossiers.
 3. Onvoldoende kennis bij inspecteurs over (hoog)begaafdheid.
 4. Gebrek aan ruimte voor innovatieve experimenten.
- Elk subteam krijgt 1 belemmering toegewezen.
- Elk subteam bedenkt minimaal twee oplossingen (didactisch en/of organisatorisch) per belemmering.
- Alle teams presenteren hun oplossingen en brainstormen gezamenlijk hoe ze deze in praktijk kunnen brengen.
- Teams kiezen één oplossing die ze binnen hun school implementeren en formuleren een korte actieplanning.

WAAROM ZOU JE DEZE EXERCITIES DOEN?

Scholen kunnen door te reflecteren op de diepere bedoeling van het inspectietoezicht hun aanpak voor (hoog)begaafde leerlingen versterken. Teams expliciteren een gezamenlijk gedragen visie op hoe scholen en inspectie tot overeenstemming kunnen komen over goed onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen.

Dilemma 2

H22

“

Werken met rubrics in de lessen heeft geen enkele zin als je niet toetst aan de hand van rubrics.

BREINBREKER 1

Denksleutel: de *Question Key*

Werkvorm:

1. Maak 3 subteams: onderbouw, middenbouw en bovenbouw (po) of maak subteams per vakdomein (vo)
2. **Analyse huidige toetsing**
 - Teams inventariseren welke toetsvormen ze nu gebruiken.
 - Ze identificeren welke aspecten ten aanzien van waarnemen en ondersteunen van leerontwikkeling van (hoog)begaafde leerlingen buiten beeld blijven.
3. **Ontwerp nieuwe toetsvragen**
 - Teams formuleren evaluatieve vragen die expliciet de leerontwikkeling meten en ondersteunen.
4. **Pilot en feedback**
 - Teams testen hun nieuwe vragen in hun lessen en analyseren de reacties van leerlingen.
 - Ze verzamelen feedback om hun toetsmethoden verder te verfijnen.
5. **Implementatie en reflectie**
 - Teams ontwikkelen een richtlijn om toetsing structureel te verbeteren en presenteren dit aan collega's.

BREINBREKER 2

Denksleutel: de *Combination Key*

1. Bouw een rubricstructuur als evaluatie- en begeleidingsmiddel bij een huidige toetsvorm.
 - Teams ontwerpen, bij een toets van een zelfgekozen vak, een rubricformat waarin leerlingen zowel hun eindproducten als reflecties op hun leerproces kunnen opnemen.
 - Ze definiëren per rubric welke criteria zowel inhoud als leerontwikkeling goed zichtbaar maken.
2. Evaluatie en bijstellen.
 - Teams analyseren een rubric van een andere groep en formuleren verbeterpunten.
 - Elk team verbetert op basis van verkregen feedback hun eigen rubric.

3. Uitproberen van een nieuwe toetsaanpak.
 - Teams passen hun definitieve rubric toe.
 - Teams vergelijken de waarde van het werken met de rubric met traditionele toetsvormen.
4. Aanbevelingen voor de toekomst.
 - Teams formuleren aanbevelingen voor het gebruik van rubrics tijdens lessen en tijdens toetsen.

WAAROM ZOU JE DEZE EXERCITIES DOEN?

Leraren kijken kritisch naar hun toetsmethoden en voeren een daadwerkelijke verandering door zodat het ontwikkelingsproces van (hoog)begaafde leerlingen niet langer buiten beeld blijft.

Dilemma 3

“

Portfolioleren vraagt te veel individuele begeleidingstijd van leraren.

BREINBREKER 1

Denksleutel: de *Decision Key*

Werkvorm:

Werk samen per vak-team aan een portfolioaanpak die werklast en passend onderwijsaanbod in balans houdt.

1. Analyse van tijdsinvestering

- Teams brengen in kaart welke aspecten van portfoliobegeleiding het meest tijdrovend zijn.
- Ze categoriseren deze aspecten onder: noodzakelijk, fijn om te doen/hebben en overbodig.

2. Efficiënte werkwijze formuleren

- Teams verkennen alternatieve methoden zoals peerfeedback, zelfevaluatie, inzet rubrics, differentiatie in begeleidingsmomenten en digitale tools.
- Ze categoriseren deze methoden onder: noodzakelijk, fijn om te doen/hebben en overbodig.
- Ze ontwikkelen een aangepaste portfolioaanpak waarin de begeleidingslast wordt verminderd.

BREINBREKER 2

Denksleutel: de *Improvement Key*

Werkvorm:

Geef vervolg aan de opbrengst van Breinbreker 1.

1. Testen

- Teams testen hun verbeterideeën uit Breinbreker 1 in kleine groepen.
- Ze verzamelen directe input van leraren en leerlingen.

2. Verbeteren

- Op basis van de verzamelde input stellen de teams hun portfolioaanpak bij.

3. Actieplan en implementatie

- Teams formuleren een gezamenlijk verbetervoorstel binnen hun school.
- Implementatie wordt na een half jaar geëvalueerd.

WAAROM ZOU JE DEZE EXERCITIES DOEN?

Teams onderzoeken welke beslissingen leiden tot een werkbare portfoliostructuur die leraren niet overbelast, maar wél de ontwikkeling van (hoog)begaafde leerlingen goed ondersteunt.

Dilemma 4

H24

“

Leerlinggesprekken leveren alleen voor de leraar informatie op.

BREINBREKER 1

Denksleutel: de *Three Why's Key*

1. **Waarom 1 – Wat levert een gesprek op voor leerlingen?**
 - Teams bespreken: waarom zou een leerling baat hebben bij gesprekken met een leraar?
2. **Waarom 2 – Hoe beïnvloedt gespreksvoering de gelijkwaardigheid?**
 - Teams analyseren: waarom bepaalt de manier waarop een gesprek gevoerd wordt of een leerling zich gehoord voelt?
3. **Waarom 3 – Wat betekent dit voor onderwijsontwikkeling?**
 - Teams formuleren de vraag: waarom moet gespreksvoering in onderwijs veranderen om de impact voor leerlingen te vergroten?
4. **Vertaling naar praktijk**
 - Teams ontwerpen een gesprekshandleiding waarin leerlingen structureel eigenaarschap krijgen tijdens leerlinggesprekken.

BREINBREKER 2

Denksleutel: de *Prediction Key*

1. **Vorm drie subteams.**
2. **Hypothesen formuleren.**
 - Teams formuleren drie voorspellingen over de impact van gelijkwaardige leerling-gesprekken.
3. **Teams werken elk 1 gespreksscenario uit.**

Het scenario bevat een introductie, 4 vragen en een afsluiting.

 - *Scenario 1:* Gesprekken zijn volledig leraargestuurd → leerlingen geven minimale input.
 - *Scenario 2:* Leerlingen hebben een stem in gesprekken → ze reflecteren actiever en formuleren eigen leerdoelen.
 - *Scenario 3:* Gesprekken zijn volledig co-creatief → leerlingen sturen hun eigen leer-ontwikkeling.
4. **Testen en reflecteren.**
 - Teams zetten hun eigen scenario in en onderzoeken hoe leerlingen reageren.
 - Ze verzamelen leerlingfeedback en vergelijken deze met hun eerdere voorspellingen.
5. **Implementatieplan.**
 - Teams ontwikkelen een gespreksmodel dat gelijkwaardigheid tussen leraar en leerling structureel versterkt en stellen een plan op voor implementatie binnen hun school.

WAAROM ZOU JE DEZE EXERCITIES DOEN?

Teams onderzoeken waarom leerlinggesprekken niet alleen informatie opleveren voor de leraar, maar ook waardevol zijn voor de leerling, en hoe ze dit kunnen optimaliseren.

Dilemma 5

H25

“

Huidige leerlingvolgsystemen zijn niet geschikt om talentontwikkeling in beeld te brengen.

BREINBREKER 1

Denksleutel: de *Reflection Key*

Vraag:

Hoe monitoren we nu de ontwikkeling van leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid – en wat zegt dat over onze visie op leren?

Reflectievragen voor het team:

- Welke vormen van monitoring gebruiken we nu (toetsen, observaties, gesprekken)?
- Wat meten we wél?
- Wat missen we?
- Hoe betrekken we de (hoog)begaafde leerling zelf bij het monitoren van zijn of haar ontwikkeling?
- In hoeverre sluiten onze meetinstrumenten aan bij de unieke educatieve behoeften van (hoog)begaafde leerlingen?

BREINBREKER 2

Denksleutel: de *Combination Key*

Vraag:

Bedenk bij deze voorbeeldcombinaties twee kansen en twee drempels voor jouw praktijk.

Waarderen van mogelijke combinaties:

- **Toetsresultaten + leerlingportfolio's** → om zowel prestaties als proces zichtbaar te maken.
- **Observaties + zelfreflectie van de leerling** → om motivatie, denkstrategieën en executieve vaardigheden te volgen.
- **Leerlinggesprekken + ouderinzichten** → om een breder beeld te krijgen van gedrag en ontwikkeling in verschillende contexten.
- **Rubrics + creatieve eindproducten** → om ook creativiteit/originaliteit, diepgang en autonomie te waarderen.

WAAROM ZOU JE DEZE EXERCITIES DOEN?

Deze stelling nodigt teams uit om het monitoren van (hoog)begaafde leerlingen niet te beperken tot toetsresultaten of standaardvolgsystemen. Het benadrukt het belang van kwalitatieve observatie, leerlinggesprekken en het volgen van motivatie, creativiteit en denkontwikkeling.